

ÖZET

Kaynaklarımız Kazanca Dönüşüyor

Günlük yaşamımızı sürdürürken ihtiyaç duyduğumuz besin, giysi, eşya gibi birçok ürün kullanılabilir hâle gelene kadar hem **doğal kaynak** hem de insan gücü ve emeği gerektiren birçok **ekonomik faaliyetten** geçer.

Örneğin yaşamımızın vazgeçilmez bir parçası olan ekmek soframıza gelinceye kadar birçok işlemden geçirilir. Çiftçiler, **toprak** ile uğraşarak tahıl üretirler (**tarım**). Üretilen tahıl, fabrikalarda un hâline getirilir (**sanayi**). Un hâline getirilen tahıl, paketlenerek marketlere ulaştırılır (**ulaşım**). Fırıncılar, unu satın alarak fırınlarında ekmek üretir. Üretilen ekmek; fırın, bakkal ve marketlerde satışa sunulur (**hizmet**). Bizler de ekmeğimizi buralardan satın alarak soframıza getiririz.

Tarım, turizm, sanayi, hizmet gibi ekonomik faaliyetlerin yapılabilmesi için hem doğal hem beşerî kaynaklara ihtiyaç vardır. **Doğal kaynaklar**, doğada kendiliğinden var olan ya da oluşan toprak, su, maden, orman, rüzgâr ve güneş gibi, insanların ihtiyaçlarını karşılayan her türlü zenginliktir. **Beşerî kaynaklar** ise insan işgücüdür.

Türkiye, doğal ve beşerî kaynak bakımından zengin sayılan ülkeler arasındadır. Bu kaynaklar, verimli ve bilinçli bir şekilde kullanıldığında ülke ekonomisine bol kazanç sağlar.

Toprak

Türkiye’de toprağa dayalı başlıca ekonomik faaliyetler tarım, hayvancılık ve sanayidir.

İnsanların toprağı işleyerek ekme ve dikme yoluyla ondan ürün elde etmesi faaliyetine **tarım** denir. Türkiye’de çeşitli iklim ve toprak tiplerinin görülmesi, tarım ürünleri çeşitliliğinin de artmasına yol açmıştır. Karadeniz kıyılarında, **fındık ve çay** gibi bol yağış gerektiren tarım ürünleri yetiştirilir. İç bölgelerde tarıma elverişli geniş ova ve platolar yer alır. Buralarda karasal iklim koşullarına uygun olarak **tahıl** üretilir.

ÖZET

Akdeniz kıyılarında verimli ovaların yer alması, sulama imkânlarının gelişmiş olması ve ılıman iklim görülmesi sayesinde **muz, turunçgiller, mısır, yer fıstığı, pamuk ve gül** yetiştirilir. Ülkemizin güneydoğusundaki verimli ovalarda **pamuk, Antep fıstığı ve kırmızı mercimek** yetiştirilir. Ülkemizin Ege denizi kıyılarında Akdeniz ikliminin görülmesine bağlı olarak **zeytin, pamuk, üzüm, incir, tütün ve turunçgiller** yetiştirilir. Ülkemizde yetiştirilen daha birçok tarım ürününden ekonomik kazanç sağlanmaktadır.

Toprağa dayalı bir diğer ekonomik faaliyet **hayvancılıktır**. Ekonomik değer taşıyan hayvanların yetiştirilmesi ve bu hayvanlardan ürün elde edilip pazarlanmasına hayvancılık denir. Çayırların yaygın olduğu ülkemizin doğusunda büyükbaş hayvancılık (sığır, manda) ve bozkırın yaygın olduğu iç bölgelerimizde küçükbaş hayvancılık (koyun, keçi) yapılır. Ülkemizde, özellikle Erzurum ve Kars illerinde büyükbaş hayvancılığı yaygındır. Marmara'daki büyük şehirlerin etrafındaki çiftliklerde ise kümes hayvancılığı (kaz, hindi, tavuk) yaygın olarak yapılmaktadır.

Büyükbaş hayvancılık

Toprak, aynı zamanda **sanayiye** hammadde sağlamaktadır. Toprak sayesinde cam, seramik, tuğla, kiremit, çimento gibi inşaat sektöründe kullanılan sanayi ürünleri üretilmektedir.

ÖZET

Su

Üç tarafı denizlerle çevrili Türkiye'nin birçok yer altı ve yer üstü su kaynağı vardır. Ülkemizde su sayesinde su ürünleri üretimi ve avcılığı, ulaşım, turizm gibi çeşitli ekonomik faaliyetler yapılmaktadır.

Türkiye'nin su kaynaklarının büyük bir bölümü tarımda kullanılmaktadır. Tarımda sulama ihtiyacının en fazla olduğu bölge, Güneydoğu

Anadolu'dur. Bölge'den geçen Fırat ve Dicle nehirleri üzerine kurulan barajlar sayesinde hem enerji üretimi yapılmakta hem de bölgedeki verimli kurak toprakları sulanmaktadır (GAP). Bölgenin su ihtiyacının giderilmesi çalışmaları ile bölge, ekonomik olarak kalkınmaya başlamıştır.

Ülkemizin deniz, göl ve akarsuları, büyük bir su ürünleri potansiyeline sahiptir. Sularımızda tatlı ve tuzlu su balıkları avlanmaktadır. **Balıkçılığın** en çok yapıldığı yer ise Karadeniz'dir. Ege kıyılarında **kültür balıkçılığı**, sünger ve kabuklu deniz hayvanları avcılığı da yapılmaktadır.

Asya kıtalarını birbirine bağlayan önemli **ulaşım** yollarıdır. Ayrıca Boğazlarımızda Karadeniz ile Akdeniz arasındaki ulaşım sağlanmaktadır.

Yer altından çıkan sıcak su kaynakları bakımından da ülkemiz çok zengindir. Özellikle Denizli, Balıkesir, İzmir Afyon ve Kırşehir'in bazı ilçelerinde **ısınmada** sıcak su kullanılmaktadır. Araştırmalar sonunda çeşitli hastalıkların tedavisine yardımcı olduğu anlaşılan ve mineral bakımından da zengin

İstanbul Boğazı

ÖZET

olan sıcak sularımızın çıktığı alanlarda kurulan **kaplıcalar**, su kaynaklarımızın başka bir kullanım alanıdır. Kaplıcalar sayesinde gelişen sağlık turizmi, ülkemize ekonomik kazanç sağlamaktadır.

Ayrıca yeraltından çıkan kaynak sular sayesinde **maden suyu** üretimi ve ticareti de son yıllarda önem kazanmıştır.

Maden

Türkiye yer altından çıkarılan ve ekonomik değeri olan mineraller bakımından yani maden çeşitliliği ve rezervi bakımından zengin bir ülkedir. Türkiye madenlerinin araştırılması, sistemli olarak çıkarılıp işletilmesi için 1935 yılında Mustafa Kemal'in girişimleriyle Maden Tetkik Arama Enstitüsü (**MTA**) kurulmuştur. MTA, ülkenin her yerinde araştırma yapmış ve çalışmaları sırasında birçok yeni maden yatakları bulmuştur. MTA, bu çalışmalarıyla ülkemizin ekonomisine büyük katkı sağlamıştır. Ülkemizde madenler, genellikle sanayi hammaddesi, enerji kaynağı ve inşaat sektöründe yapı malzemesi olarak kullanılmaktadır.

Türkiye'nin başlıca madenleri:

Bor: Dünyada bor rezervi bakımından en zengin ülke Türkiye'dir. Bor porselen, cam, sabun, deterjan, boya yapımında, fotoğrafçılıkta, uçak ve roket yakıtı yapımı gibi birçok alanda kullanılmaktadır. Ülkemizde bor madenleri genel olarak Balıkesir, Bursa, Eskişehir ve Kütahya illerinden çıkarılır.

Demir: Kullanım alanı oldukça geniş olan demir madeni, demir çelik sanayisinin hammaddesidir. Ülkemizde bol miktarda bulunan demir madeni Sivas, Kütahya, Balıkesir, Malatya, Bingöl başta olmak üzere birçok ilimizde çıkarılmaktadır.

ÖZET

Bakır: Elektrik-elektronik sanayisinin hammaddesi olan bakır madeni, ülkemizde bol miktarda bulunan madenlerden birisidir. Bakır, ülkemizde genellikle Samsun, Artvin, Elâzığ ve Rize illerinden çıkarılır.

Krom: Türkiye'nin en önemli ihraç madenlerinden biri olan krom, aynı zamanda çeliğin sertleştirilmesinde kullanıldığı için, demir-çelik sanayisinin hammaddelerinden biridir. Kromun çıkarıldığı başlıca iller Elâzığ, Bursa, Muğla ve Kayseri'dir.

Ülkemizde, mermer, boksit, kömür, altın, barit, cıva, kurşun, lüle taşı gibi daha birçok maden rezervi bulunmakta ve bu rezervler ülke ekonomisine katkı sağlamaktadır.

Ormanlar

Türkiye'nin önemli doğal kaynaklarından biri de ormanlardır. Orman, hem canlı yaşamının temel ihtiyaçlarından biri olan oksijen kaynağı hem de içerisindeki birçok bitki ve hayvan türüne ev sahipliği yapan ağaç topluluklarıdır. Nemlilik ve yağış, ülkemizdeki ormanların dağılımını etkileyen en önemli etkidir. Bu nedenle ormanlarımızın büyük bölümü kıyı bölgelerimizdedir. En fazla ormana sahip olan bölgemiz Karadeniz Bölgesi'dir.

Orman ve tomruk

ÖZET

Ormanlardan ekonomik yönden kazanç elde edilen ana malzemeler, odun ve tomruktur. Odun genellikle yakacak olarak kullanılırken tomruk, mobilya ve kâğıt sanayisinin hammaddesi olarak ve her türlü ahşap ürünün yapımında kullanılır.

Sırasıyla yakacak odun, arıcılık, mobilyacılık ve kâğıt üretimi

Bunların yanı sıra ormanlardan faydalanılarak arıcılık, çeşitli bitkilerden ilaç üretimi, mantar ve ot toplayıcılığı gibi ekonomiye katkı sağlayan faaliyetlerde bulunulur.

ÖZET

Turizm

Turizm, gezmek görmek, eğlenmek, dinlenmek ve alışveriş yapmak gibi amaçlarla düzenlenen gezilerdir. Geziye çıkan kişilere **turist**, turistlerin ülkemizde harcadığı paraya **döviz** denir.

Türkiye; iklimi, doğal güzellikleri ve tarihî varlıklarıyla zengin bir turizm potansiyeline sahiptir. Ülkemizin güzelliklerini görmek için her yıl farklı ülkelere turistler ülkemizi ziyarete gelirler. Bu ziyaretlerle ülkemize döviz girdisi sağlayan turistler sayesinde ekonomik kazanç elde etmiş oluruz. Turizm, ülkemiz için önemli bir gelir kaynağı olduğundan '**bacasız sanayi**' olarak da adlandırılmaktadır.

Türkiye'nin turizm değeri taşıyan doğal güzelliklerden bazıları, Ege ve Akdeniz kıyılarındaki plajlarımız, Damlataş (Antalya) ve İnsuyu (Burdur) gibi mağaralar, Manavgat, Düden (Antalya) gibi şelaleler, milli parklar, kaplıcalar ve kış turizmine elverişli dağlardır.

Birçok medeniyete ev sahipliği yapmış ülkemiz, turizm açısından önemli höyükler, antik şehirler, anıtlar, müzeler, kaleler gibi daha nice tarihi güzellikle doludur.

Kapadokya

ÖZET

Enerji Kaynaklarımız

Enerji kaynakları, oluşma şekillerine ve kullanıldıklarında yenilenme sürelerine göre, **yenilenemez enerji kaynakları ve yenilenebilir enerji kaynakları** olmak üzere iki grupta incelenir. Tüketildiğinde yeniden oluşması çok uzun zaman alan enerji kaynakları, **yenilenemez enerji kaynakları** olarak tanımlanır. Petrol, doğal gaz ve kömür gibi fosil yakıtlardan elde edilen enerji ile nükleer enerji yenilenemez enerji kaynaklarındandır.

Taş Kömürü

Kullanıldıkları hâlde tükenmeyen enerji kaynakları, **yenilenebilir enerji kaynakları** olarak tanımlanır. Hidroelektrik enerji, rüzgâr enerjisi, biyokütle enerjisi, jeotermal enerji ve güneş enerjisi yenilenebilir enerji kaynaklarındandır.

Türkiye'nin güneyinde güneşli gün sayısının diğer bölgelere göre fazla olması nedeniyle bu bölgelerde **güneşten** faydalanılıp elektrik enerjisi üretilir. Ülkenin doğusundaki akarsuların akış hızlarının fazla olmasından yararlanılarak barajlar kurulup sudan elektrik enerjisi yani **hidroelektrik** üretimi yapılır. Ayrıca Türkiye'nin batısında kurulan **rüzgâr enerji** santralleri sayesinde de enerji üretimi yapılmaktadır. Diğer bir enerji kaynağımız **jeotermal enerji** ise yer altından çıkan sıcak suyun enerjiye dönüştürülmesidir. Türkiye'de jeotermal enerji potansiyelinin en fazla olduğu yerler Aydın ve Denizli gibi batı illerimizdedir.

Ülkemizde elektrik enerjisi en fazla **doğal gaz** ile üretilir. Fakat doğal gaz Türkiye'de az çıkarıldığından ithal edilmektedir. Ülkemizde doğal gaz çıkarılan başlıca illerimiz Mardin, Düzce ve Kırklareli'dir. Türkiye'deki petrol kaynakları da ülkeye yetmediğinden **petrol** de ithal ettiğimiz enerji kaynaklarından bir diğeridir. Ülkede petrol Batman, Adıyaman, Siirt ve Diyarbakır illerinden çıkarılmaktadır. Ülkemizde rezervi en fazla olan enerji kaynağımız, kömürün bir cinsi olan **linyittir**. Linyit elektrik üretiminde, konutların ısıtılmasında ve sanayide kullanılır. Kömürün başka bir cinsi **taş kömürü** ise ülkemizde Batı Karadeniz'de (Zonguldak) çıkarılan diğer bir enerji kaynağımızdır.

Ayrıca Türkiye'de Sinop ve Mersin'de **nükleer enerji** santralleri yapımına başlanmıştır.